

II.

ET BREV OM DANMARKS REKATOLICERING 1629

Ved Bjørn Kornerup.

I tidligere Bidrag i »Kirkehistoriske Samlinger« er der berettet om det Forsøg, som to Dominikanere, Jacobus de Brouwer og Nicolaus Janssenius, 1622—3 gjorde paa at skaffe Katolicismen fornyet Fodfæste i Danmark¹. Skønt Missionsforsøget faldt meget uheldigt ud — og bedre gik det ikke med et Propagandafremstød fra jesuitisk Side 1624 —, tabte man aabenbart ikke Modet hverken paa dominikansk eller jesuitisk Hold. Uanset den strenge Forordning af 28. Februar 1624, der satte Dødsstraf for Jesuiters og Munkes Ophold i Danmark², var man fra katolsk Side stærkt optaget af at forberede nye Missionsforsøg, og blandt Højgejstlige inden for den katolske Kirke saâ man med kendelig Glæde paa det Mod, som besjælede bl. a. Janssen³. Kejserkrigen 1627—29 syntes at aabne nye Muligheder, og en storstilet Plan, udarbejdet af den danskfødte Christen Lauridsen Ørn († 1636), Dekan ved St.

¹) Kh. Saml. 7. R. I, 285 f., 360 f., 518 ff. — Den latinske Beretning om Dominikanernes Rejse til Danmark 1622 (7. R. I, 351, 518), som kendes fra en senere Afskrift i Det kgl. Bibliotek, findes i Original i Vatikanker-Arkivet (Codex Vaticanus Nr. 6696) jvfr. La Baronne de Wedel-Jarlsberg, Une page de l'Histoire des Frères-Prêcheurs, 1899, S. 245 (Noten).

²) H. F. Rørdam, Danske Kirkelove III, 104—7.

³) Kh. Saml. 7. R. I, 349—50.

Stephanskirken i Wien, til Danmarks Rekatolicering¹ vidner bl. a. om de Forhaabninger, man havde gjort sig.

Imidlertid havde den ovennævnte Nicolaus Janssenius slaaet sig ned i Friedrichstadt, idet Hertug Frederik 1625 paa hans Tilskyndelse havde givet Katoliker Frihed til at opholde sig i denne By². Herfra har han aabenbart i det stille søgt at arbejde for Virkeliggørelsen af sine Planer³. Han stod saaledes i stadig Brevveksling med sin Ordensbroder og tidligere Rejsefælle Jacobus de Brouwer, nu Dominikanerprior i Antwerpen⁴. Et enkelt, hidtil ikke kendt Brev, som antagelig er blevet opsnappet under Krigsurolighederne⁵, skal som et Led i denne Brevrække meddeles nedenfor. Det er skrevet umiddelbart før Freden i Lübeck (12. Maj 1629), om hvis Virkeliggørelse der nu førtes Forhandlinger, og viser paa interessant Maade, hvorledes den tidligere Optimisme er blevet afløst af en mere nøgtern Betragtningssmaade. Blandt andet stod det nu Janssenius klart, at ethvert Haab om at vinde Danmark tilbage for Katolicismen var forgæves, saa længe Landets Konge ikke selv havde antaget den katolske Tro. Alle Planer om Rekatolicering af Danmark og om Oprettelse af

¹) Sst. 3. R. I, 625—42.

²) Ved Hertug Frederiks Brev af 24. Februar 1625 var der tilsikret Katoliker Religionsfrihed i Friedrichstadt (Corpus statutorum Slesvicensium III, 1, S. 594).

³) Nicolaus Janssen døde 1634. Om ham se J. Quetif et J. Echard, *Scriptores ordinis Prædicatorum*, II, 1721, p. 479. J. Møller, *Cimbria literata* II, 1744, p. 398—9. Anton Pieper, *Die Propaganda-Congregation und die nordischen Missionen im siebenzehnten Jahrhundert*, 1886, S. 22—26. En Række Breve fra ham fra hans Ophold i Friedrichstadt er i Udtog meddelt i ovenanførte Skrift af La Baronne de Wedel-Jarlsberg S. 251—58.

⁴) Om Jacobus de Brouwer (Browerius) († 1637) se Quetif et Echard, *anf. Skrift* II, 495.

⁵) Brevet findes nu i Original (?) i Tyske Kancelli, Indenlandsk Afdeling, B 1670—1770, Pakken: Forskellige kirkelige Sager 1534—1742, men hvordan det er havnet her, er uvist.

et nordisk apostolsk Nunciatur maatte derfor indtil videre skrinlægges.

Brevet har følgende Ordlyd:

Admodum Reverende atque Excellentissime
Pater Magister.

Rectè accepi tuas ad me datas XVI Aprilis, quibus nunc respondeo. Quod attinet commendatitias ad D. Baronem Wittenhorst¹, tanquam Gubernatorem Jutlandiæ, illæ frustra missæ sunt: nam neque ille est Gubernator Cimbricæ Chersonesi, neque nunc ibi cum legione suâ equitum commoratur: sed â paucis discessit. Gubernator autem Juthlandiæ est Excellentissimus Torquatus Conti, Guadagnosti Dux², quocum familiaritas mihi est et necessitudo. Nam per litteras ferè quotidie colloquimur. Quod verò attinet ad propagationem fidei Catholicæ in prædictâ Cimbricâ: quandoquidem jam dicatur pax esse constituta inter Cæsarem ac Daniæ Regem³, non video, quo pacto sacerdotes illuc introduci possint: Nam hoc semel mihi persuadeo, quamdiu Rex Cimbrorum sive Daniæ, non est Catholicus non posse fidem Catholicam in has regiones introduci. Et crede mihi, rem ita se habere. Itaque laborandum esset, ut pace jam initâ vel Regi vel Principi Daniæ fides et Religio Catholica proponeretur. Quæ res mihi adhuc videtur præmatura: quidem et de Nuncio Apostolico⁴. Primum enim videndus est successus bellorum in

¹) Formentlig Walrauf Vilhelm v. Wittenhorst, Oberst og Chef for et Kavaleriregiment i kejserlig Tjeneste (Sveriges krig 1611—1632, udg. af Generalstabén, VI, 1939, S. 548).

²) Torquatus Conti († 1636), Hertug af Guadagnuola, Hærfører under Wallenstein (Allgemeines Historisches Lexicon I, 1730, S. 1122).

³) Om de forudgaaende Fredsforhandlinger se J. O. Opel, Der niedersächsisch-dänische Krieg III, 718 ff.

⁴) Efter Oprettelsen af Congregatio de propaganda fide 6. Januar 1622 blev Missionen i Danmark og Norge henlagt under den pavelige Nuntius i Brüssel, medens Missionsomraadet i hele Nordtyskland sorterede under Kölner Nunciaturen (Johannes Metzler, Die Apostolischen Vikariate des Nordens, 1919, S. 12 ff.).

nostra Europâ, et cum hîc in Germaniâ simus, non paterentur Germani, sibi eripi dignitatem Nuncij Apostolici: ut difficilè illa ad Belgam aliquem transferenda sit: idque rebus valdè prosperè fluentibus: Nunc verò spe pacis omnia sunt suspensa. Et, quamvis spes pacis non parva videatur, hostis tamen occupavit insulas aliquas in Oceano: inter cæteras, insulam Førdam: Unde videtur aliquid machinari in Noordstrandam¹ insulam, quam tenet illustrissimus serenissimus Holsatiæ Dux noster, qui in eâdem insulâ nunc est, et si hostis irrumpat, alterâ parte Cæsareanos admittet. His paucis Vale admodum Reverende atque Excellentissime Pater Magister, et me omnium reverendorum Patrum ac Fratrum sacrificijs et precibus commenda. Quirinus noster² et uxor te resalutant. Vale Fridericopoli $\frac{XI}{I}$ Maij ∞ IOCXXIX.

Admodum Reverende atque Excellentissime Domine, Vester servus in Christo

Frater N. Janssenius.

[Udskrift:] Admodum Reverendo Patri atque Excellentissimo Domino Fratri Jacobo de Brouiver SS. Theologiæ Doctori, ordinis Fratrum Prædicatorum. Antverpiam.

¹) Om Krigsbegivenhederne 1629 paa Fø og Nordstrand, hvor paa dansk Side den skotskfødte General Charles Morgan havde Befalingen, se N. Slange, Christian den Fierdes Historie, 1749, S. 644 ff. F. H. Jahn, Historie om Danmarks Deeltagelse i Trediveaarskrigen, 1822, S. 437 ff.

²) Quirinus Janssenius, en Broder til Nicolaus. Han var den katolske Menigheds »commissarius« i Friedrichstadt og karakteriseres som »vir prudentissimus« (J. A. Cypræus, Annales episcoporum Slesvicensium, 1634, p. 433).